

Kennisplatform

ElektroMagnetische Velden

RIVM | TNO | DNV GL
GGD GHOR NEDERLAND
AGENTSCHAP TELECOM
ZONMW | MILIEU CENTRAAL

Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid

Jaarverslag januari t/m december 2019

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Activiteiten in 2019	5
2.1	Verbeteren van de informatievoorziening op de website	5
2.2	In gesprek met de maatschappij.....	5
2.3	Informatieve producten binnen themapijler	6
2.4	Overige ondersteuning.....	7
3	Kennisplatform EMV - onderdelen en samenwerking.....	8
3.1	Communicatieforum	8
3.2	Wetenschapsforum	8
3.3	Samenwerking tussen fora.....	9
3.4	Bestuur	9
3.5	Platformbureau	9
	Bijlage 1	10
	Activiteiten Kennisplatform in 2019.....	10
	Bijlage 2	12
	Overzicht bestuursleden in 2019.....	12
	Bijlage 3	13
	Financieel overzicht over verslagperiode 2019.....	13
	Bijlage 4	15
	Organisaties Klankbordgroep EMV uitgenodigd in 2019.....	15

1 Inleiding

Het Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid (Kennisplatform EMV) is eind 2015 gestart met het groeperen van de kennis- en communicatieactiviteiten rond herkenbare thema's. In 2018 waren dat de themapijlers "Laagfrequente EMV" en "Radiofrequente EMV". Binnen deze themapijlers is er naast de meer bekende bronnen van EMV vanuit de elektriciteitsvoorziening (hoogspanningslijnen) en mobiele communicatie (zendmasten en mobiele telefoons) ook aandacht voor nieuwe technologie en specifieke situaties.

In de bestuursvergadering van 16 april 2015 is als het centrale thema van het Kennisplatform EMV in 2015-2019 overeengekomen:

"De samenleving helpen omgaan met technologische en maatschappelijke ontwikkelingen door het duiden van de kennis met aandacht voor keuzemogelijkheden voor overheden, burgers (die apparaten aanschaffen of in de buurt van bronnen wonen), ondernemers, onderwijs en onderzoek."

Het Kennisplatform EMV heeft als kerntaak:

- a. Het duiden van de wetenschap: het voorzien in wetenschappelijk gefundeerde informatie op het gebied van EMV en gezondheid. Uitgangspunt hierbij is dat de informatie voor professionals en burgers bruikbaar is voor een standpuntbepaling ten aanzien van EMV.

Additionele taken van het Kennisplatform EMV kunnen zijn:

- b. Het proactief en reactief adresseren van actuele maatschappelijke vragen over elektromagnetische velden, zodanig dat de maatschappij in brede zin waaronder burgers, pers, professionals van overheden en bedrijfsleven, daarvan kennis kan nemen en gebruik kan maken. Waar mogelijk, wordt tevens proactief een handelingsperspectief in beeld gebracht. Het Kennisplatform EMV fungeert niet als eerstelijns hulpverlenende instantie.
- c. Het organiseren en faciliteren van interactie tussen relevante stakeholders om verschillen in visies en interpretaties te verhelderen. Deze interactie vindt plaats in algemene zin in de Klankbordgroep, en meer specifiek voor bepaalde deelonderwerpen in ad-hoc denkgroepen (gevormd uit vertegenwoordigers van de KP-deelnemers en van de stakeholders, eventueel aangevuld met andere deskundigen). De denkgroepen zijn niet alleen belangrijk voor reflectie en formulering van interpretaties, maar vooral ook om mogelijke handelingsperspectieven in beeld te brengen. Hieruit kunnen voorstellen voor acties volgen, die aan het Bestuur van het Kennisplatform EMV worden voorgelegd.

Het Kennisplatform EMV stelt zich ten doel deze taken op objectieve wijze te vervullen, onafhankelijk van belangen van bedrijfsleven, maatschappelijke groeperingen en vigerend overheidsbeleid. Het Kennisplatform EMV en alle deelnemende organisaties gebruiken hun netwerk en middelen om de berichten en overige informatie van het Kennisplatform EMV publiek te maken om een zo breed mogelijke doelgroep te bereiken.

Het Kennisplatform EMV streeft ernaar om informatie te leveren die past binnen de actuele maatschappelijke informatiebehoefte en wetenschappelijke ontwikkelingen. Producten kunnen bestaan uit algemene informatie over elektromagnetische velden, specifieke informatie over bepaalde onderwerpen, eerste indrukken (over een recente publicatie of een deelonderwerp) en nieuwsberichten. Alle informatie wordt gepubliceerd op de website.

Oorspronkelijk is het Kennisplatform opgericht om professionals te ondersteunen bij hun communicatie over EMV. Enkele jaren geleden werd signaleerd dat professionals bij het communiceren over zo'n complex onderwerp als EMV meer gebaat zijn bij informatievoorziening die direct begrijpelijk is voor de burger/consument. Er is besloten dat de vorm van de informatievoorziening daarop afgestemd moet zijn: eenvoudige, korte gemakkelijk toegankelijke informatie in plaats van papieren kennisberichten. Er is gekozen voor een vraag- en antwoord-structuur op de website. Professionals zijn hier bij gebaat, omdat zij de

informatie nu niet meer hoeven te vereenvoudigen in hun communicatie. Burgers/consumenten kunnen de begrijpelijke informatie zelf ook terugvinden op de website. De nieuwe website die hiervoor moest worden ingericht is online gegaan in juli 2018.

2 Activiteiten in 2019

2.1 Verbeteren van de informatievoorziening op de website

In 2019 lag de nadruk binnen het Kennisplatform EMV op het aanvullen en verder verbeteren van de informatie op de nieuwe website van het Kennisplatform. Bovendien werd de vindbaarheid van deze informatie verbeterd. Dit heeft ertoe geleid dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden van hoofdzakelijk websitebezoekers die al bekend waren met het Kennisplatform, naar hoofdzakelijk mensen die via internet-zoekmachines zoeken op specifieke onderwerpen.

Ten behoeve van de vindbaarheid van de website met de informatie is in 2018 besloten om het woord 'straling' in plaats van 'velden' vaker te gebruiken. Hoewel 'elektromagnetische velden' wetenschappelijk gezien de juiste term is, blijken mensen op internet ruim 10 keer vaker te zoeken met de zoektermen 'elektromagnetische straling' of kortweg 'straling'. In alle sinds 2018 nieuw gepubliceerde informatie is dit al toegepast. Gaandeweg zal ook in eerder gepubliceerde informatie de term 'straling' gebruikt gaan worden.

2.2 In gesprek met de maatschappij

Klankbordgroep Elektromagnetische Velden en Gezondheid

De Klankbordgroep EMV is opgericht om te signaleren welke vragen er spelen in de maatschappij en om de producten van het Kennisplatform daaraan te toetsen. De Klankbordgroep bestaat uit landelijke organisaties die opkomen voor specifieke belangen van bijvoorbeeld burgers, bedrijven, werknemers, werkgevers en overheid, maar geen onderdeel uitmaken van het Kennisplatform. Met ingang van 2016 worden er in de bijeenkomst geen inhoudelijke wetenschappelijke onderwerpen besproken; dat gebeurt in voorkomende gevallen in denkgroepen binnen de themapijlers.

De bijeenkomst van de Klankbordgroep EMV op 14 maart 2019 stond vooral in het teken van de bespreking van de geplande activiteiten in 2019 (samengevat in een concept 'jaar'plan januari-september 2019) met de Klankbordgroep. De bijeenkomst werd ook benut als een denkgroep: tijdens de vergadering werd bij de deelnemers geïnventariseerd welke vragen zij hebben over de genoemde onderwerpen, zowel vanuit hun eigen organisatie als persoonlijk als burger/consument. Deze input is meegenomen bij het opstellen van de informatie over deze onderwerpen.

Tevens werden de in 2018 uitgevoerde activiteiten toegelicht.

De nieuwe website werd besproken en toegelicht. De aanwezigen leverden feedback hierop.

De voorzitter van het Wetenschapsforum gaf een presentatie over "Hoe gaan we om met opkomende technologieën in het algemeen?"

Denkgroep Elektrisch koken

In 2018 heeft het Kennisplatform Q&A's opgesteld over EMV bij elektrisch koken, inclusief keramisch en halogeenkoken, inductiekoken en het gebruik van magnetrons. In een Denkgroep 'Elektrisch koken' werd feedback op deze teksten gegeven, met suggesties om de informatie verder te verbeteren. Hiervoor waren verschillende organisaties uitgenodigd: fabrikanten en leveranciers van keukenapparatuur, 'loketten' voor ondersteuning consumenten bij energie(transitie) en aanschaf apparatuur, pacemakerfabrikanten en woningbouwverenigingen. De opmerkingen en aanvullingen van de aanwezigen werden verwerkt in de teksten op de website.

2.3 Informatieve producten binnen themapijler

De inhoudelijke activiteiten werden in 2019 ingedeeld in twee themapijlers. De themapijlers zijn:

- Laagfrequente EMV (bijvoorbeeld van elektriciteitsnetwerken)
- Radiofrequente EMV (bijvoorbeeld mobiele telefonie en overige draadloze communicatie).

Themapijler 'Laagfrequente EMV'

Op de website staat al veel informatie die direct te maken heeft met de energietransitie, vooral rond bronnen in en om het huis. Om deze informatie beter te ontsluiten voor mensen die via het woord 'energietransitie' zoeken is de vraag "Wat betekent de energietransitie voor blootstelling aan magneetvelden en straling?" toegevoegd. Hierin wordt ingegaan op mogelijke veranderingen de komende jaren met een link naar de verschillende bronnen.

Op basis van de feedback uit de Denkgroep Elektrisch koken is de informatie over elektrisch koken verbeterd. Tevens zijn enkele infographics rond dit onderwerp ontworpen en geplaatst op de website.

Er is een conceptversie gemaakt van Q&A's rond het onderwerp 'Werken met MRI', met input van de NVMBR. Afronding van deze Q&A's is voorzien in begin 2020. In een later stadium zal ook informatie worden opgesteld voor mensen die MRI ondergaan (cliënten).

In het verleden heeft het Kennisplatform een kennisbericht "Meten van EMV, een vak apart" opgesteld. Steeds vaker schaffen mensen zelf meetapparatuur aan of laten anderen metingen uitvoeren. Het interpreteren van meetresultaten is echter lastig. Er zijn daarom in 2019 Q&A's opgesteld over het meten en interpreteren van EMV. Bovendien zijn een aantal Q&A's worden toegevoegd waarin de informatie uit het al bestaande memo "Vraagtekens bij gebruik van de Standard der Baubiologische Messtechnik (SBM-2015)" is samengevat. Deze Q&A's zijn eind 2019 op de website geplaatst.

Er zijn ook Q&A's opgesteld over onderwerpen die niet in het jaarplan stonden:

- Aanvullende Q&A's over HVDC en gezondheid (gereed en geplaatst op de website eind 2019)
- Q&A's wetenschappelijke waarde van rapporten en publicaties over EMV (gereed begin 2020).

Er is een Eerste indruk opgesteld over een rapport van het RIVM "EMV op het werk: RIVM update onderzoek". Het RIVM concludeert dat er geen eenduidig antwoord is op de vraag of elektromagnetische velden op het werk langetermijngezondheidseffecten, waaronder kanker, bij werknemers kunnen veroorzaken. In 2015 trok het RIVM dezelfde conclusie.

Ook is een aantal nieuwsberichten geplaatst. Een aantal nieuwsberichten was bedoeld om te melden dat er nieuwe informatie op de website staat. Andere nieuwsberichten binnen deze themapijler in 2019:

- Evaluatie voorzorgbeleid hoogspanningslijnen afgerond
- Nieuw voorzorgbeleid magneetvelden na zomer van 2020.

Themapijler "Radiofrequente EMV"

Binnen deze themapijler lag sterk de nadruk op het onderwerp 5G. Er is nog geen 5G-netwerk in Nederland, maar er zijn al veel vragen en zorgen over dit onderwerp. Dit uitte zich in veel vragen van de media en vanuit de bevolking. Het Kennisplatform heeft in 2018 al Q&A's opgesteld die de belangrijkste vragen ten aanzien van blootstellinglimieten, gezondheid, aantallen antennes en vergelijking met andere netwerken beantwoorden. In de toekomst kan deze informatie verder worden aangevuld.

Een eerste aanzet hierbij is gemaakt in het inventariseren van vragen die vanuit gemeenten kunnen komen met het oog op de uitrol van 5G. Deze vragen zullen begin 2020 verder worden uitgewerkt en uiteindelijk geplaatst onder de nieuwe tegel "Info voor professionals".

Ook zijn in 2019 infographics ontwikkeld om het 5G-netwerk nader toe te lichten. Deze zijn eind 2019 op de website geplaatst.

Er zijn ook Q&A's opgesteld over onderwerpen die niet in het jaarplan stonden:

- Q&A met aanvullende uitleg over hoe en waarom blootstellingslimieten bij verschillende frequenties anders zijn (gereed en geplaatst op de website eind 2019)
- Q&A's wetenschappelijke waarde van rapporten en publicaties over EMV (gereed begin 2020).

De onderwerpen "Werken met MRI" en "Meten van EMV" vallen voor een deel ook binnen deze themapijler. Deze onderwerpen zijn al toegelicht bij de themapijler "Laagfrequente EMV"

Er is een Eerste indruk opgesteld over een onderzoek naar geheugen en mobiele telefoongebruik. Dit onderzoek onder Zwitserse scholieren geeft een eerste indicatie voor een effect van het gebruik van de mobiele telefoon op het beeldgeheugen (het onthouden van plaatjes).

De bij de themapijler "Laagfrequente EMV" genoemde Eerste indruk over een rapport van het RIVM "EMV op het werk: RIVM update onderzoek" betrof ook radiofrequente velden.

Ook is een aantal nieuwsberichten geplaatst. Een aantal nieuwsberichten was bedoeld om te melden dat er nieuwe informatie op de website staat. Andere nieuwsberichten binnen deze themapijler in 2019:

- 5G Space Appeal
- 5G en gezondheid: kabinetsreactie naar Tweede Kamer.

2.4 Overige ondersteuning

Naast informatieve producten (Q&A's, Eerste indrukken en nieuwsberichten) biedt het Kennisplatform ook ad-hoc ondersteuning bij vragen vanuit de maatschappij (zie Bijlage 1). In 2019 is meegewerkt aan cursussen (basiscursussen over antennevraagstukken; PAO-Techniek cursus over EMV), is ondersteuning geboden bij concrete vragen van overheden (Ministeries en gemeenten) en zijn diverse vragen vanuit de bevolking via het Kennisplatform EMV afgevangen en zoveel mogelijk doorgeleid naar de daarvoor geëigende organisaties. Ook is medewerking verleend aan een aantal publicaties in de media.

Het Kennisplatform nam deel aan zeven informatieve bijeenkomsten (regiotafels) over 5G die voor gemeenten werden georganiseerd door het ministerie van EZK en de VNG. Het Kennisplatform deed dat samen met vertegenwoordigers van het Antennebureau en GGD-en.

Daarnaast nam het Kennisplatform deel aan de dialoogbijeenkomsten die door de Commissie Verdaas werden georganiseerd rond het voorzorgbeleid hoogspanningslijnen.

3 Kennisplatform EMV - onderdelen en samenwerking

3.1 Communicatieforum

In het Communicatieforum zitten vertegenwoordigers van alle deelnemende organisaties, van sommige organisaties zijn er meerdere personen betrokken vanwege de verschillende expertises. Voorzitter van het forum is dr. F. (Fred) Woudenberg, werkzaam bij de GGD Amsterdam.

Het Communicatieforum heeft binnen het Kennisplatform een centrale rol bij de signalering van maatschappelijke vragen die zwaar wegen bij het bepalen van onderwerpen voor publicaties en activiteiten. De leden van het Communicatieforum functioneren als linking pin tussen het Kennisplatform en de deelnemende organisaties en vormen een belangrijk klankbord bij de totstandkoming van de communicatiewijze van het Kennisplatform.

In 2019 heeft het Communicatieforum zich gericht op:

- Werken aan de vindbaarheid van de informatie op de website, aansluiting bij woordgebruik van mensen die informatie zoeken
- Werken volgens de "nieuwe aanpak": bredere en meer toegankelijke benadering van verschillende thema's, vormen van communicatie in relatie tot de beoogde doelgroep
- Meer samenhang tussen de verschillende berichten
- Verder verbeteren van de samenwerking met het Wetenschapsforum, communicatieve boodschap en vorm in vroeg stadium centraal stellen en gezamenlijk de informatie vaststellen.

Daarnaast heeft het communicatieforum zich bezig gehouden met de communicatieve voorbereiding van de diverse berichten (zie Bijlage 1).

3.2 Wetenschapsforum

Het Wetenschapsforum is het wetenschappelijk geweten van het Kennisplatform. Het zorgt voor de inhoudelijke kennis en houdt de stand van de wetenschap bij. Daarbij wordt speciaal gelet op de relevantie voor de Nederlandse situatie en wordt aangesloten bij vraagstukken over mogelijk handelingsperspectief. Voorzitter van het forum is prof. dr. R. (Rob) Hoppe, emeritus hoogleraar Policy & Knowledge, Universiteit Twente. De voorzitter is niet verbonden aan een van de in het kennisplatform deelnemende organisaties.

De afzonderlijke leden, elk vertegenwoordiger van hun eigen organisatie, zorgen ervoor dat de relevante inhoudelijke kennis van de organisaties binnen het Kennisplatform gedeeld wordt en streven naar overeenstemming over de duiding van de wetenschap en de maatschappelijke relevantie ervan.

Hoewel de Gezondheidsraad geen deelnemer is aan het Kennisplatform, is de Commissie Elektromagnetische Velden van de Gezondheidsraad als adviseur betrokken bij het Wetenschapsforum. Deze Commissie is ervaren in het beoordelen van wetenschappelijke informatie op het gebied van elektromagnetische velden. Het Kennisplatform overlegt de duiding van de wetenschappelijke ontwikkelingen met de Gezondheidsraad. Het Kennisplatform kan daarbij in reactie op nieuwe informatie of wetenschappelijke ontwikkelingen de Gezondheidsraad vragen om advies of nadere toelichting.

Het Wetenschapsforum heeft ook in 2019 aan informatieve producten gewerkt (zie Bijlage 1). Daarnaast gaf het Wetenschapsforum ook antwoord op vragen die gesteld werden vanuit deelnemende organisaties. De samenwerking met het Communicatieforum werd verder verbeterd, waarbij het Wetenschapsforum nadrukkelijk de wetenschappelijke correctheid van de informatie als doelstelling heeft gehanteerd, gezien de verschuiving naar begrijpelijker en makkelijk leesbare informatie.

3.3 Samenwerking tussen fora

De in 2017 geïntroduceerde andere werkwijze binnen de fora, tussen de fora en tussen de deelnemers met als doel de nieuwe vorm van berichtgeving efficiënter uit te voeren is in 2019 voortgezet. De samenwerking tussen Wetenschapsforum en Communicatieforum is verbeterd, door al in een vroeg stadium de vraag “hoe communiceer je deze informatie naar de maatschappij” centraal te stellen. Het begrijpelijk maken van de informatie voor een grotere doelgroep (de maatschappij als geheel) betekent ook dat extra zorgvuldige afwegingen noodzakelijk zijn om de wetenschappelijke correctheid zoveel mogelijk in stand te houden zonder ‘toe te geven’ op de leesbaarheid.

3.4 Bestuur

Het bestuur van het Kennisplatform bestaat uit bestuursleden van deelnemende organisaties, waardoor tijdens de bijeenkomsten draagkrachtige afspraken kunnen worden gemaakt. De voorzitter van het Kennisplatform is mr. dr. A.G.J.M. (Ton) Rombouts, lid van de Eerste Kamer en tot 1 oktober 2017 burgemeester van 's-Hertogenbosch. Een overzicht van de bestuursleden in 2019 is opgenomen in Bijlage 2.

Naast de periodieke overleggen is het bestuur aanwezig geweest bij de bijeenkomst van de Klankbordgroep in 2019.

3.5 Platformbureau

Het Platformbureau is gehuisvest bij het RIVM te Bilthoven en is inhoudelijk verantwoording verschuldigd aan het bestuur van het Kennisplatform. Het bureau bestaat uit enerzijds structurele capaciteit die gehuisvest is bij het RIVM en anderzijds uit ondersteunende experts die werkzaam zijn bij de aan het Kennisplatform deelnemende instellingen. Het bureau staat sinds januari 2016 onder leiding van de algemeen secretaris, dr. ir. M.A.M. (Monique) Beerlage.

Het bureau heeft afspraken gemaakt met de deelnemende organisaties over de ondersteuning. In 2019 was dit onder andere bij het voorbereiden de informatieve producten en het beantwoorden van de diverse ondersteuningsvragen.

Om het Kennisplatform te helpen haar doelen te bereiken heeft het Platformbureau een aantal taken:

- Het ondersteunen van bestuur en de fora: onder andere het organiseren van de vergaderingen en het zorgen van verslaglegging hiervan, de communicatie tussen de verschillende groepen van het Kennisplatform en het (laten) beantwoorden van vragen die binnenkomen via de verschillende deelnemende organisaties.
- Het schrijven en redigeren van teksten en eerste indrukken.
- Het beheer van de website van het Kennisplatform en het actueel houden van de informatie op de website.
- Het ontwikkelen van infographics om de informatie te verduidelijken
- Het organiseren van bijeenkomsten van eventuele Denkgroepen voor maatschappelijke reflectie op bepaalde thema's.
- Het organiseren van de Klankbordgroepbijeenkomst. Er wordt naar gestreefd om de Klankbordgroep eens per jaar bijeen te laten komen. De deelnemende klankbordgroeporganisaties kunnen zelf onderwerpen voorstellen. Op basis hiervan wordt vastgesteld welke vragen die in de maatschappij spelen prioriteit krijgen op de Klankbordgroepbijeenkomst, de daaraan verbonden activiteiten zoals de denkgroepen of bij het schrijven van kennisberichten.
- Het Platformbureau is het contactpunt voor media die vragen hebben over EMV of over verschenen kennisberichten over EMV.

Bijlage 1

Activiteiten Kennisplatform in 2019

In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven van producten en activiteiten van het Kennisplatform EMV in de periode januari t/m december 2019.

Dit overzicht geeft een indicatie van het werkgebied van het Kennisplatform EMV en de verdeling over de verschillende onderwerpen. Tevens wordt onderscheid gemaakt in producten conform het Jaarplan januari t/m september 2019, interne activiteiten binnen het Kennisplatform en overige (externe) activiteiten. In het laatste kwartaal van 2019 is geen nieuw activiteitenplan opgesteld, maar zijn de lopende activiteiten afgerond.

Bij elk product of activiteit staat aangegeven bij welke themapijler de activiteit behoort (L: laagfrequente velden; R: radiofrequente velden) en een toelichting indien relevant.

Op de kwaliteit van de producten wordt toegezien door de in het Kennisplatform deelnemende organisaties.

Activiteiten	Pijler	Status / toelichting
Producten Jaarplan 2019		
Adresseren vragen energietransitie en elektrificatie	L	Afgerond, Q&A toegevoegd
Verwerken input denkgroep elektrisch koken	L	Afgerond, Q&A's aangepast
Nieuwe infographics bij elektrisch koken en HVDC		Afgerond
Q&A's werken met en ondergaan van MRI	L/R	Concept-Q&A's MRI voor werkenden besproken in fora. Gereed voorjaar 2020
Aanvullende Q&A's over meten van EMV en interpreteren van metingen en meetrapporten	L/R	Q&A's over meten van EMV en over SBM-richtwaarden afgerond
Realiseren extra tegel op website "info voor professionals"	L/R	Afgerond
Aanvullen informatie over 5G met infographics	R	Afgerond
Eerste indruk: "Onderzoek naar geheugen en mobiele telefoongebruik"	R	Afgerond (aanzet 2018, uitgebracht 2019)
Eerste indruk: "EMV op het werk: RIVM update onderzoek"	L/R	Afgerond
Nieuwsbericht: "Elektrisch koken: informatie toegevoegd aan website"	L	Afgerond
Nieuwsbericht: "HVDC: informatie toegevoegd aan website"	L	Afgerond
Nieuwsbericht "5G Space Appeal"	R	Afgerond
Nieuwsbericht: "Evaluatie voorzorgbeleid hoogspanningslijnen afgerond"	L	Afgerond
Nieuwsbericht: "5G en gezondheid: kabinetsreactie naar Tweede Kamer"	R	Afgerond
Nieuwsbericht: "Nieuw voorzorgbeleid magneetvelden na de zomer van 2020"	L	Afgerond
Extra producten		
Aanvullende Q&A's over HVDC en gezondheid	L	Afgerond
Q&A's wetenschappelijke waarde van rapporten en publicaties over EMV	L/R	Concept-Q&A's besproken in fora, gereed begin 2020
Q&A's met aanvullende uitleg over blootstellingslimieten (met infographic)	R	Afgerond
Interne activiteiten		
Verbeteren vindbaarheid nieuwe website via Google; SEO-stappen (Search Engine Optimization)	L/R	Diverse activiteiten
Bijeenkomsten Wetenschapsforum	L/R	3
Bijeenkomsten Communicatieforum	L/R	3
Gezamenlijke bijeenkomsten Wetenschaps- en Communicatieforum	L/R	2 (bespreking voortgang berichten en website, afspraken schrijfgroepen, afronding berichten en infographics)
Bestuursvergaderingen	L/R	4

Overige (externe) activiteiten		
Klankbordgroepbijeenkomst	L/R	Onderwerpen: bespreking concept Jaarplan en inbreng deelnemers, terugkoppeling activiteiten 2018, veranderde opzet website (toelichting, feedback), presentatie "hoe gaan we om met opkomende technologie in het algemeen"
Denkgroep Elektrisch koken	L	Feedback op teksten op website vanuit verschillende organisaties (verbeteren informatie)
Steunpunt Hoogspanningslijnen voor gemeenten	L	Helpdesk
Ondersteuning bij cursussen "Antennevraagstukken" Antennebureau	R	Presentaties
Ondersteuning bij cursus "Blootstelling aan EMV" PAO Techniek	L/R	Presentatie
Deelname aan 7 regiotafels van EZK/VNG over 5G voor gemeenten	R	Presentaties
Deelname dialoogbijeenkomsten Commissie Verdaas over voorzorgbeleid hoogspanningslijnen	L	
Presentatie voor Telecompaper over 5G en gezondheid	R	Presentatie
Media: beantwoording diverse vragen met name over 5G en/of elektrogevoeligheid	R	Grote artikelen in NRC en HP De Tijd. Kleinere artikelen en bijdragen (ook dossiervorming) o.a. Algemeen Dagblad, Volkskrant, NRC, NOS, RTL, Nederlands Dagblad, De Stentor (2), Omroep Brabant (2), Gezinsgids, Almere Deze Week, RO Magazine, Apeldoornse Stadskrant
Media: beantwoording vragen rond demonstratie tegen 5G in Den Haag	R	Tv-interviews voor Omroep West en PowNed. Telefonische interviews NOS, RTL, Volkskrant, NRC, Trouw
Diverse vragen vanuit de maatschappij aan het Kennisplatform EMV (vragen van gemeenten, burgers, bedrijven)	L/R	Eerste afvang, waar mogelijk doorgeleiding naar deelnemers/organisaties

Bijlage 2

Overzicht bestuursleden in 2019

Voorzitter

Mr dr A.G.J.M. Rombouts

Deelnemer

Agentschap Telecom
GGD GHOR Nederland

DNV-GL
Milieu Centraal
RIVM
TNO
ZonMw

Bestuurslid

Ir. M.G.J. Meijers
dr H.A.M. Backx
(plv. dr. A. van Iersel)
Prof. ir. P. Vaessen
V. Dalm/L.Nijenhuis
Dr. Ir. B.P. Loos
ir. E. Peeters
H. Smid

Bijlage 3

Financieel overzicht over verslagperiode 2019

De begroting voor 2019 was in tweeën gesplitst:

- Van januari tot en met september (Q1-Q3) werden de activiteiten gezamenlijk gefinancierd door de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Infrastructuur en Water (I&W), Netbeheer Nederland en telecomproviders (KPN, T-mobile en VodafoneZiggo), waarbij de volgende afspraken werden gehanteerd:
 - o Rijksoverheid (ministeries van I&W en EZK samen) EUR 305k
 - o Energienetwerkbeheerders (via Netbeheer Nederland) EUR 250k
 - o Telecomproviders (KPN, T-mobile en VodafoneZiggo samen) EUR 45k
 - o Totaal Q1-Q3 EUR 600k
- Van oktober tot en met december (Q4) werden de activiteiten gezamenlijk gefinancierd door het ministerie van EZK en Netbeheer Nederland, waarbij de volgende afspraken werden gehanteerd:
 - o Rijksoverheid (ministerie van EZK) EUR 56k
 - o Energienetwerkbeheerders (via Netbeheer Nederland) EUR 100k
 - o Totaal Q4 EUR 156k

Het totale beschikbare budget voor 2019 kwam hiermee op EUR 756.000. Dit bedrag is inclusief de vergoeding en de kosten van de Stichting Onafhankelijk Fonds Kennisplatform Nederland en de accountantskosten.

Overzicht 2019

	Begroot Q1-Q3 EUR	Realisatie Q1-Q3 EUR	Begroot Q4 EUR	Realisatie Q4 EUR	Begroot 2019 EUR	Realisatie 2019 EUR
1. Bureau						
- Capaciteit en huisvesting	160.000	180.387	45.000	59.887	224.000	240.274
- Materiele kosten	14.000		5.000			
2. Ondersteuning Wetenschapsforum	75.000	64.902	10.000	26.862	85.000	91.764
3. Ondersteuning Communicatieforum	50.000	13.366	5.000	3.630	55.000	16.996
4. Voorzitter vergoeding en onkosten	18.000	18.446	6.000	6.148	24.000	24.594
5. St. Fonds vergoeding en onkosten	20.000	20.015	5.000	7.246	25.000	27.261
6. Organisatiekosten Klankbordgroep EMV, denkgroepen, vergaderingen, conferenties en publicaties	20.000	3.206	13.000	115	33.000	3.321
7. Basisregeling deelnemers KP EMV, deelname activiteiten, ondersteuningsvragen, voorbereiding berichten	225.000	124.333	60.000	81.357	285.000	205.690
8. Onderhoud elektronische werkomgeving en website	18.000	16.374	7.000	7.122	25.000	23.496
9. Accountantskosten	pm	7.260	pm	4.719	pm	11.979
Totaal	600.000	448.288	156.000	197.086	756.000	645.375

Toelichting:

- Ad 1 Extra inspanningen bureau door zeer veel media-aandacht en deelname informatiebijeenkomsten. Tevens werkzaamheden door bureau uitgevoerd die belegd waren binnen basisregeling (post 7)
- Ad 2 Secretaris CF is tevens forumdeelnemer, overlap van werkzaamheden
- Ad 6 Geen eigen denkgroepen georganiseerd (in overleg met fora, geen thema's geïdentificeerd). Alle vergaderingen zijn bij de deelnemers gehouden, ook de Klankbordgroepbijeenkomst, daarom geen kosten voor zaalhuur e.d.
- Ad 7 Zie ook posten 1 en 3. Tevens minder kosten door afwezigheid deelnemers bij vergaderingen.

Bijlage 4

Organisaties Klankbordgroep EMV uitgenodigd in 2019

Aanwezige deelnemende organisaties

ACOM (Bond Defensiepersoneel)	NVMBR sectie MRI
FME	Partners voor een gezond leefmilieu
Gezondheidsraad	Platform Hoogspanning (VNG)
Liander	Stichting Elektrohypersensitiviteit
Ministerie Defensie	TenneT
Ministerie Economische Zaken en Klimaat	T-mobile Nederland / Monet
Ministerie Infrastructuur en Waterstaat	zelfstandig medicus/stralingsdeskundige
Ned. EMC-ESD vereniging	

Namens Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid

Voorzitter Bestuur (tevens voorzitter bijeenkomst)
Voorzitter Communicatieforum
Voorzitter Wetenschapsforum
Algemeen secretaris en projectondersteuner
Diverse leden van bestuur en fora

Overige uitgenodigde deelnemende organisaties

AFMP; Arbo Unie B.V.; CPLD Vereniging; Daniel den Hoed Cancer Center; DARE!!; Erasmus Medisch Centrum; FNV Bondgenoten; KPN; Luchtverkeersleiding Nederland; Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; Nederland ICT; Universiteit Eindhoven - Faculteit Electrotechniek; Universiteit Utrecht Divisie Environmental Epidemiology; URSI; VU Medisch Centrum.

Aanwezige toehoorders/organisatie

Brainport Biotech Solutions	Schooneveld Advies
Hulsbos Bouwbiologie	Stichting EHS
Ministerie van Defensie	T-mobile
NVMBR	Diverse leden van bestuur en fora Kennisplatform
EMC-ESD Vereniging	
Overige belangstellenden	

Overige uitgenodigde organisaties / belangstellenden

CPLD Vereniging; IRAS Universiteit Utrecht; Jans Consultancy; Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW); Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS); Risk Politics; Stichting Onafhankelijk Kennisplatform Nederland; Stop UMTS; TU Delft; UMC Utrecht; Universiteit Utrecht; VU University Medical Center; Wageningen UR; privépersonen.